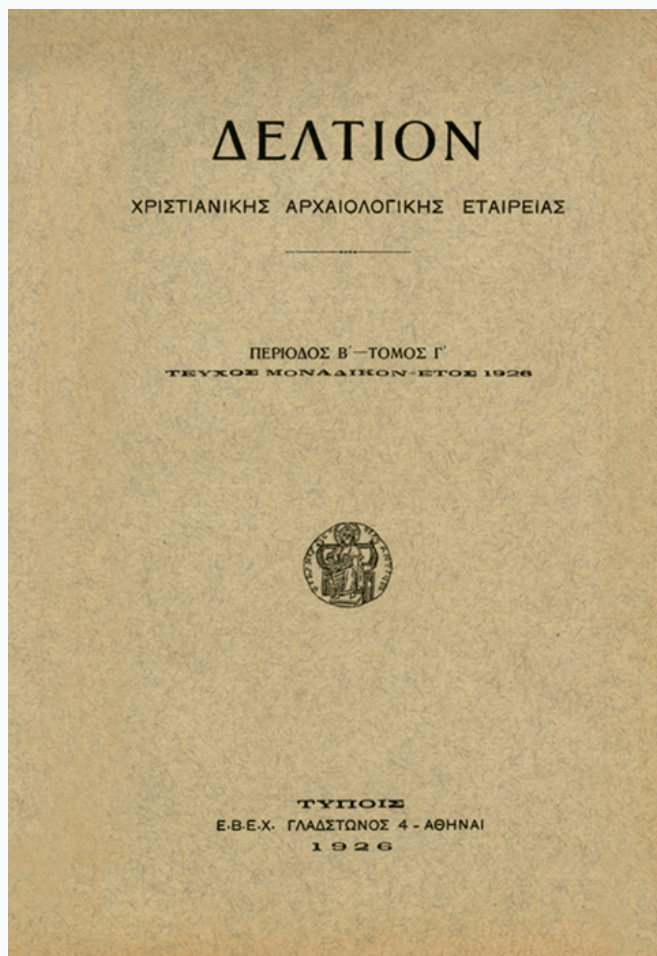

Deltion of the Christian Archaeological Society

Vol 3, No 1-2 (1926)

Deltion ChAE 3 (1926), Issues 1-2, Series 2

On the kottistai, i.e. sommersaulters in Byzantium

Μιχαήλ Π. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

doi: [10.12681/dchae.1320](https://doi.org/10.12681/dchae.1320)

To cite this article:

ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ Μ. Π. (2013). On the kottistai, i.e. sommersaulters in Byzantium. *Deltion of the Christian Archaeological Society*, 3(1-2), 67-76. <https://doi.org/10.12681/dchae.1320>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Περί των κοττιστών ήτοι των κυβιστών παρὰ
Βυζαντινοίς

Μιχαήλ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 3 (1926), Τεύχη α'-β', Περίοδος Β' • Σελ. 67-76

ΑΘΗΝΑ 1926

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΟΤΤΙΣΤΩΝ ΗΤΟΙ ΤΩΝ ΚΥΒΙΣΤΩΝ

ΠΑΡΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙΣ

1. Ἡ χαρτοπαιξία δὲν εἶναι ἐφεύρεσις τῶν νεωτέρων χρόνων, ἀλλ' ἡ μανία τοῦ παίξειν τυχηρὰ παιγνίδια ἦτο ἀρχαίῳθεν διαδεδομένη παρ' Ἑλλησιν καὶ Ρωμαίοις, ἐξ ὧν μετεδόθη εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς.

Οἱ τοιαῦτα τυχηρὰ παίγνια παίζοντες ἐκαλοῦντο *κοττισται* ἢ *κυβισταί*. Ἡ πληθὺς τῶν ἀπαντωμένων εἰς τὰς πηγὰς νόμων δι' ὧν προεβλέποντο πλείσται ὄσαι περιπτώσεις λεπτομερεῖς, αἱ σωματικαὶ καὶ ἄλλαι ποιναὶ αἱ ἐπιβαλλόμεναι εἰς τοὺς κυβιστάς καὶ αἱ ἀστικάς διατάξεις περὶ τῶν συνεπειῶν τῶν παικτῶν ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ μανία αὕτη εἶχε καταλάβει ὄλους τοὺς ἀνθρώπους πάσης τάξεως ὡς μαρτυροῦσιν αἱ περὶ αὐτῶν διατάξεις τοῦ πολιτικοῦ δικαίου, ὡς καὶ οἱ κανόνες τῶν ἀγίων Συνόδων, αἵτινες ἐπανελημμένως ἀπησχολήθησαν μὲ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο.

Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς μετεφέρθη τὸ πάθος καὶ ἔθος τοῦτο, ὡς καὶ ἄλλα πολλά, ἐκ Ρώμης.

2. Οἱ Ρωμαῖοι ἦσαν μανιώδεις παῖκται τυχηρῶν παιγνίων, *alea* καλουμένων, μετεχειρίζοντο δὲ τοὺς κύβους (*tessera lusoria*) εἰς τὰ τυχηρὰ παίγνια, ἐπίσης τὸ *talus* (1) = ἀστράγαλος Ἑλληνιστί.

Τὰ *tessera lussoria* μετεχειρίζοντο ὅπως παίζουσι μονὰ ἢ ζυγὰ (*par impar ludebant*). Ἐπίσης ἕτερον παίγνιον *puodecim scripta* ἢ *scriptula* ἢ καὶ *bis sena puncta*.

Οἱ Ρωμαῖοι συνήθιζον εἰς τὰ γεύματα κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πότου νὰ παίζουσι τοὺς κύβους (*alea*) ἅτινα ἦσαν δύο εἰδῶν, *tessera* καὶ *alii*. Οἱ

(1) Ὁ Ὁράτιος (Ἔξ. III 24, 58) κατακρίνει τὴν ἐκκλισιν τῶν ἡδῶν τῶν Ρωμαίων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του καὶ διὰ τῶν ἐξῆς μέμνηται τῆς χαρτοπαικτικῆς μανίας των. Ἀναφέρων περὶ νέουτινὸς ἐλευθέρου λέγει: «Φοβεῖται τὰ κυνήγια, γνωρίζει ὅμως κάλλιστα τὰ παίγνια καὶ αὐτὸν τὸν Ἑλληνικὸν ῥόμβον, ἀλλ' ὅμως ἀγαπᾷ μᾶλλον περισσότερον τὰ τυχηρὰ παιγνίδια τὰ ἀπαγρευόμενα ὑπὸ τοῦ Νόμου».

Οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος παῖκται τυχηρῶν παιγνιδίων (*aleatores* ἢ *aleones*) κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος ἐθεωροῦντο ἄτιμοι. (Kir. Phil. 2. 23.) Κυβευτὴς καλεῖται ὁ κυβεύων (παίζων ψάρια) καὶ ἐν γένει παζων τυχηρὰ παιγνίδια.

Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει περὶ αὐτῶν «ὁ μέντοι κυβευτὴς καὶ ὁ λωποδύτης καὶ ὁ ληστής τῶν ἀπελευθέρων ἐστίν».

ἀρχαίοι ἠγάπων τὰ παίγνια παῦτα διότι δὲν ἀπῆλθον σωματικὴν ἐργασίαν. Ὁ δὲ Αὐγουστος εἰσήγαγε κατὰ τὰ γεύματα εἰδὸς τι τυχεροῦ παιγνίου, ὁμοίου μὲ τὸ λαχεῖα τῆς σήμερον.

3. Τὰ χαρτοπαίγνια ἀπηγορεύθησαν ἐν Ρώμῃ διὰ τῶν Νόμων *lex Titia* καὶ *Publica* ἢ (*Publicia de Iusu*) καὶ *Cornelia* δι' ὧν κατεδιώκοντο οἱ χαρτοπαίζοντες ἐπὶ χρήμασιν· (*l. 3 de aliae*) καὶ μόνον ἐπετρέποντο κατὰ τὰ *Saturnalia*, κατὰ τὸν μῆνα Δεκέμβριον.

Καὶ οἱ μὲν πλοῦσιοι ἔπαιζον κύβους ἐπὶ χρήμασιν, οἱ δὲ πτωχοὶ μὲ κάρυα.

Καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ γεύματος Ἰσοδαίτης ὅστις ἔδιδε διαφόρους ἐλευθερίας καὶ ἀστείας διαταγὰς, ἐξελέγετο διὰ τοῦ παιγνίου τῶν κύβων.

4. Ἐπὶ Χριστιανισμοῦ. Ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἐπὶ Χριστιανισμοῦ ἡ κυβεία ἔλαβε μεγάλας διαστάσεις· καὶ μεταξὺ τῶν ἱερωμένων ἀκόμη, δι' ἧ καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ σύνοδοι ἐπετέθησαν κατὰ τῶν παικτῶν καὶ διὰ διαφορῶν κανόνων καὶ ἀφορισμῶν καὶ ἄλλων ἐπιτιμιῶν προσεπάθησαν νὰ περιορίσωσι τὴν χαρτοπαιξίαν, ἣν οἱ πολιτικοὶ νόμοι δὲν ἠδύναντο ν' ἀναχαιτίσωσιν. Οὕτω κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον τὸ νὰ κυβεύῃ τις ἢ νὰ παίξῃ παίγνια εἶναι αἰτίον πολλῶν κακῶν. «Ἡ περὶ τὸ κυβεύειν σπουδὴ βλαστρημίας καὶ ζημίας, ὀργᾶς καὶ λοιζωρίας καὶ μύρια ἕτερα τούτων δεινότερα πολλάκις ἐργάσατο». Κατὰ δὲ τὸν ΜΓ' κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων «ὕποδιάκονος ἢ ἀναγκνώστῃς ἢ ψάλτης ὁμοίαν ποιῶν (παίζων δηλ. κύβους) παυσάσθω ἢ ἀφοριζέσθω.» Ὁσαύτως καὶ λαϊκός.

Ἡ Σ'. Οἰκουμένη Σύνοδος διὰ τοῦ Ν'. κανόνος ἐρίζει. «Μηδένα τῶν ἀπάντων εἴτε λαϊκῶν εἴτε κληρικῶν, κυβεύειν ἀπὸ τοῦ νῦν· εἰ δὲ τις τούτῳ φωραθῆι πράττων, εἰ μὲν κληρικός· εἴη καθιρησθῶ, εἰ δὲ λαϊκός· ἀφορήσθω».

Κατὰ τὸν ἐρμηνευτὴν ἐμποδίζουσιν οἱ πατέρες οὗτοι τὸ νὰ παίξῃ τις κύβους, ἤτοι ζάρια ἢ χαρτιά ἢ ντάμα ἢ ἄλλα τοιαῦτα παιγνίδια κανένας λαϊκός ἢ κληρικός.

5. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ. Ἐπειδὴ ἡ χαρτοπαιξία κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔλαβε μεγάλην ἔκτασιν καὶ διάδοσιν, ἔπαιζον δὲ κύβους ὄλοι καὶ πανταχοῦ, εἰς δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ μέρη, ἡμέραν τε καὶ νύκτα, ὁ Ἰουστινιανός διὰ διατάξεώς (περιεχόμενης εἰς τὸν Κῶδ. Γ'. ν. 42 τοῦ 529) ἀπηγόρευσεν τὸ κυβεύειν καὶ ἐτέτρψε νὰ παίζωνται μόνον πέντε παίγνια. Ἀπηγόρευσεν ὅμως νὰ παίζουσι καὶ οἱ πρὸ πλού-

σοι ἀκόμη πέραν τοῦ ἐνὸς χρυσοῦ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τούτων ἀνέθηκεν εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἐπισκόπους, ἀπειλῶν αὐστηρὰς ποινὰς κατὰ τῶν παραβατῶν (!).

«Ξύλινα Ἴππικὰ»

6. Ἐν τῷ Κώδικι τοῦ Ἰουστινιανοῦ περιέχεται καὶ ἄλλη διάταξις ἀφορῶσα ἕτερα τυχρὰ παίγνια καλούμενα «Ξύλινα Ἴππικὰ» παραληφθεῖσα ἐκ τῆς ἐπιτομῆς τῶν Βασιλικῶν καὶ ἔχουσα οὕτω

«Ἡ διάταξις κωλύει τὰ λεγόμενα Ξύλινα Ἴππικὰ (equilini) κίνδυνον ἀπαιτοῦσα κατὰ τῶν παιζόντων καὶ δήμευσιν κατὰ τῶν οἰκῶν, ἐν οἷς τοιαῦτα γένηται παίγνια. Δίδεται δὲ καὶ ἀνάδοσις τῷ αἰτηθέντι καὶ καταβλόντι, ἢ, ἐὰν μὴ βούληται ἀναλαβεῖν, κελεύει ταῦτα εἰς δημόσια ἔργα τῆς πόλεως ἐκείνης δαπανᾶσθαι.»

Εἰς τὴν ἐπιτομὴν τοῦ Φωτίου Νομοκάνων ὡς ἐξῆς ἐρμηνεύεται ἡ διάταξις αὕτη «Οὐτε τοῖς καλουμένοις ξυλίνοις ἵππικαῖς, οὔτε ἄλλῃ κυβεῖα παίζειν ἔξεστι, πλὴν τῶν ἐπιτραπέντων τῇ προηγουμένη διατάξει. Καὶ οἱ τόποι καθ' οὓς ἐν τοῖς τοιαύτοις ἵππικαῖς παίζουσι δημόσιοι γίνονται καὶ τὰ διδόμενα ἀποδίδονται, εἰ μὴ βουλομένων ἀναλαβεῖν

(1) Ἡ διάταξις ἔχει οὕτω: (Κωδ. Γ' ν. 42 Βασ. λ. 60, 8 5)

Περὶ παιδίων κῦβων καὶ κυβευτῶν.

Αὐτοκ. ἀνωρ Ἰουστινιανός Αὐγουστος Δημοσθένει ἐπάρχω Πραιτωριῶν. Τῶν κῦβων τὸ παίγνιον ἀρχαῖον πράγμα ἔστι καὶ ἔξω τῶν ἔργων (αὐτῶν) τοῖς μαχηταῖς συγκεχωρημένον, κατὰ καιρὸν ὁμως εἰς δάκρυα προήλθεν (ἐνετο ἀξιοδάκρυτον) χιλιάδας ὀνομασιῶν προσδεχόμενον. Διότι τινὲς παίζοντες καὶ τὸ παίγνιον ἀγνοοῦντες ἀλλὰ καὶ τὴν ὀνομασίαν μόνον τὰς ἰδίας οὐσίας ἀπώλεσαν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς παίζοντες ἐν ἀργύρῳ πολυτίμοις κοσμήμασι λίθων καὶ χρυσοῦ. Κατ' ἀκολουθίαν δ' ἐνεκα τῆς τοιαύτης ἀταξίας; βλασφημιῶν ἀποπειρῶνται καὶ ἔγγραφα (γραφευτικά) συντιθέασιν. Περὶ τῶν συμπεριεμένων ὅθεν τῶν ὑπηκόων προνοεῖν ἐπινοοῦντες διὰ τοῦδε τοῦ γενικοῦ νόμου ψηφισόμεθα ἵνα μηδενὶ συγχωρῆται ἐν ἰδιωτικοῖς ἢ δημοσίοις μέρεσι παίζειν εἴτε ἐν εἴδει εἴτε ἐν γένει. Καὶ ἂν παραχθῆ τι ἐναντίον μηδεμίᾳ ἐπακολουθεῖν καταδικῆ, ἀλλὰ τὸ καταβληθὲν ἀποδοθεῖν καὶ τὰς προσηκούσας ἀραγάς ἀναζητεῖσθαι ἐπ' ἐκείνων οἵτινες ἔδωκαν.

α) Ἰῶν κατὰ τόπους Ἐπισκόπων τούτων ἐλευθερόντων τῇ βοήθειᾳ τῶν ἀρχόντων.

β) Ἐφεξῆς ὅθεν ἐπιτρέπεται ἄν πέντε παίγνια, τὸν μενόβολον τὸν κονδομονόβολον καὶ τὸν κύντιανὸν κόνδακα χωρὶς τῆς πόρπης καὶ τὸ ἵπποδρομίον καὶ τὴν περιχυτὴν ἀλλ' οὐδενὶ ἐπιτρέπομεν καὶ ἐν τοῖσις παίζειν πλέον τοῦ

τῶν δεδοκότων, ἀπαιτοῦνται διὰ τοῦ ἐπάρχου καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ προσκυροῦνται τὰς ἔργους τῶν πόλεων (1).»

7 Αἱ διάφοροι σχετικαὶ διατάξεις αἱ ἀπαντῶμεναι εἰς τὰς πηγὰς καὶ αἱ ποιναὶ καὶ ἄλλαι ἀποζημιώσεις καὶ πρόστιμα ἅτινα ἐπεβάλλοντο εἰς τοὺς παραβάτας τῶν περὶ κυβευόντων διατάξεων, δίδουν ἰδέαν περὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ διαδόσεως τῆς χαρτοπαιξίας κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ Βυζαντινὴν ἐποχὴν. Παραθέτομεν τινὰς ἐκ τῶν διατάξεων αὐτῶν ὡς ἴδιαν ἐνδιαφερούσας.

Κατὰ τοὺς Πανδέκτα, ἐπὶ Ῥωμαίων ὀρμέδιος ὅπως κρίνη ἐπὶ τῶν μεταξὺ τῶν κυβευτῶν διαφορῶν ἦτο ὁ Πραίτωρ. Ἐπὶ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὰ Βασιλικά καὶ νεαρὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὴν μὲν ἐπίβλεψιν εἶχεν ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ οἱ διοικηταὶ ἐτιμῶρουν τοὺς κυβιστάς, οὕς παρέπεμπον αὐτοῖς οἱ ἐπίσκοποι.

Ἐν τῶς Πανδ. (11,5,1,2) περιέχονται σχετικαὶ γνώμαι τῶν Οὐλπιανοῦ Παύλου καὶ Μαρκιανοῦ. (2)

ἑνὸς χρυσοῦ, κἄν πολὺ πλοοῖσις ἦ, ἵνα ἐὰν τινὰ συμβῆ ἡττηθῆναι σοβαρὸν δυστύχημα μὴ ὑπομένειν.»

Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ Κώδικος περιελήφθη εἰς τὰ Βασιλικά (60, 8, 5) ἐξ ἧς ὁμοίως λείπει ἀπὸ μέντοιγε νομίσματος» ὥστε ὁ περιορισμὸς τοῦ ἑνὸς χρυσοῦ κατηγορήθη καὶ ἀφῆθη ἐλεύθερον, τὸ κατατιθέμενον ποσόν. Κατὰ τὴν διάταξιν ὁμοίως ταύτην, δίδωσιν ἀγωγὴν ἐπὶ τῶν ἐπιτετραμμένων πέντε παιγνιδίων καὶ ὁπαίτησιν τῶν ἐντεῦθεν χρεωστηθέντων, ὀρίζουσιν δὲ ἐπιτίμιον δέκα λιτρῶν κατὰ τῶν συγχωρούντων παραβῆναι τὴν διάταξιν.

(1) Τὶ εἶναι τὰ ξύλινα ἵπικὰ ὁ Δουκάγγιος ἀναφέρει τὰ τοῦ Φριτίου ἐν νομοκάνωνι περὶ αὐτῶν (τίτλ. 13 κεφ. 29).

Τινὲς μὲν εἶπον ὡς τὸ συνηθὸς παρὰ τῶν παιδῶν γενόμενον παιγνιον ἐτέθη τοῦ ἵπικου ἀντὶ ἵππων χρωμένων ἀνθρώπους εἰς διφρηλασίαν.

Τινὲς δὲ εἶπον εἶναι τοὺς ξύλινόν τι κατασκευάσμα, διὰ κλιμάκων ξυλοειδῶν, ἀνιψομένων, ἔχουσῶν διὰ μέσων ὁπὰς διαφορῶς. Οἱ γοῦν συνηθίζειν ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ παιγνίῳ βῶλοι· τέσσαρες ἑτεροβαφεῖς ἄνωθεν τῶν κλιμάκων τιθεμένοις πρὸς τὸ κάτωτις ἀκυλύουσι καὶ ὁ πρῶτος ἀπὸ τῶν βῶλων ἐξερχόμενος διὰ τῶν ὁπῶν ἐκ τῆς τελευταίας ὁπῆς, τὴν νικῶσαν δίδωσι τῷ ἔχοντι αὐτήν.»

Ἐπιτομὴ ἐρμην. 24 κανόν. τῆς ἐν Τροῦλλῳ Συνόδου. (Πάλλης καὶ Ποτλῆ. Σύνταγ. κανόνων Β' σελ. 360) ἐξηγεῖ τὸν λόγον δι' ὃν ἀπηγορεύετο τὸ παιγνιον τοῦτο, τότε δὲ ξύλινον ἵπικὸν κωλύεσθαι ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὸ ἔχειν καὶ τοῦτο αἰτίαν κύβου ἡγοῦν κόττου καθὼς ἐν τῷ κεφ. κθ'. τοῦ ἰγ'. τίτλ. τοῦ παρόντος Συνταγ. δηλοῦσι ι.»

(2) Οὐλπ. Ὁ Πραίτωρ λέγει. «Ἐάν τις ἐκείνον, παρὰ τοῦ ὁποίου, λέγεται, ὅτι παίζεται κύβος ἔτυπεν ἢ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐκλάπη τι ἐκ τῆς οἰκίας

Παραθέτομεν ἐνταῦθα τὰς σχετικὰς διατάξεις τὰς περιεχομένας εἰς τὰ Βασιλικὰ καὶ τοὺς Πανδέκτας ἐκ τῶν ὁποίων δύναται τις νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν πῶς εἶχον τὰ τῶν κυβιστῶν.

Ἐν διβλ. 3, α' ἢ β' κεφ. 5 ὑπὸ τὸν τίτλον Περὶ κοττιστῶν ἢ κυβιστῶν, περιέχεται ἡ διάταξις τοῦ Κώδ. 1. 4 ν. 25 ἀφορῶσα τὰ τῆς καταδιώξεως καὶ τιμωρίας αὐτῶν ἔχουσα οὕτω. «Τὸ κεκωλεῖσθαι τὸν κύβον ἦτοι τὸν κόπτον τῇ παραφυλακῇ τῶν ἐπισκόπων παραδίδωσιν ἡ διατάξις καὶ διὰ τῶν εἰρημένων ἐν αὐτῇ προσώπων (ἦγουν διὰ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν πατέρων καὶ τῶν ἐκδίκων τῶν πόλεων) οὓς ἂν δεῆσοι σωφρονίζειν κελεύουσα. (1)

α) Εἰς τὰ Βασιλ. (60, 8 α') περιέχεται ἡ ἀφορῶσα τὰς μεταξὺ τῶν κοττιστῶν καὶ τοῦ κυρίου τοῦ οἴκου ἐνῶ ἐκύβευον, διενέξεις καὶ ἄλλα, ἔχει δὲ οὕτω.

«Ὁ τῶψα ἢ ζημιώσας τὸν παρ' ᾧ γίνεται κύβος ἢ ἐν τῷ κυβεύειν,

του, δὲν θέλω δώσει ἀγωγὴν. Ἐκεῖνον δὲ ὅστις ἤσκησεν βίαν ἕνεκα τοῦ κύβου θέλω τιμωρήσει ἀναλόγως.

α) Ἄν οἱ συμπαίχται διέπραξαν μεταξὺ τῶν ἀρπαγῆς δὲν ἐμποδίζεται ἡ περὶ τῶν βίᾳ ἀρπαγέντων πραγμάτων ἀγωγή, διότι μόνον τὸν ὑποδοχέα ἐμποδίζει [ὁ πραιτώρ] τοῦ νὰ διεκδικήσῃ οὐχὶ καὶ τοὺς συμπαίχτας καίτοι καὶ οὗτοι θεωροῦνται ἀνάξιοι.

β) Ὡς ὕτως δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι τὸν ὑποδοχέα τυφθέντα μὲν καὶ ζημιωθέντα, ὅπουδῆποτε καὶ ὁποτεδῆποτε δὲν ἐκδικεῖ (ὁ πραιτώρ), ὅμως ἡ κλοπὴ εἶναι ἀτιμωρήσας μόνον (ἂν ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ) καὶ καθ' ὃν χρόνον παίζεται ὁ κύβος, καίτοι δὲν ἦτο παικτικὴ ὁ διαπράξας τοιαύτην. Οἶκον δὲ πρέπει νὰ νοῶμεν τὴν διαμονὴν καὶ κατοικίαν.

γ) Ἐκεῖνον, λέγει, ὁ πραιτώρ «ὅστις ἕνεκα τοῦ κύβου ἤσκησε βίαν, θέλω τιμωρήσει ἀναλόγως τῆς περιστάσεως».

... ὥστε λέγει ὁ Οὐλπιανός. «... εἴτε διὰ προσοίμου νὰ τιμωρῆται, εἴτε εἰς λατομεία ἢ εἰς δημόσια δεσμὰ νὰ ἀγῆται».

2) Παῦλος. Συγκλητικὸν δόγμα ἀπηγόρευσε νὰ παίξῃ τις ἐπὶ χρήμασιν ἐκτός ἂν τις διαγωνίζηται ῥίπτων δόρυ ἢ σφαῖραν, ἢ τρέχων πηδῶν καὶ παλαιῶν πακτεύων, ὅπερ ἀνδρίας ἕνεκα γίνεται.

3) Κατὰ Μορκιανόν. Ἐπὶ τούτων δὲ κατὰ τὸν Τίτον καὶ Πουβλίκιον νόμον ἐπιτρέπεται νὰ τίθηται καὶ στοίχημα.

(1) Εἰς βιβλ. Κώδ. 1. 4 ν. 25 τοῦ 529 ὁ Ἰουστίν. λέγει.

«Ὅσα περὶ τῶν καλουμένων κύβων ἦτοι κόπτων καὶ τῆς τούτ ν κωλύσει; ἡμῖν γεννηομένηται, ταῦτα ἄδειαν δίδομεν καὶ τοῖς θεοφιλεστέτοις ἐπισκόποις καὶ ἀνευθενῶν καὶ γινόμενα παύειν καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας διὰ τῶν λαμπροτάτων ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τῶν πατέρων καὶ τῶν ἐκδίκων τῶν πόλεων ἐπὶ σωφροσύνην ἐπανάγειν.»

ἐξ αὐτοῦ κλέψας οὐκ ἐνέχεται. Ὁ δὲ πραιτώρ διασκοπεῖ τὰ περὶ τοῦ ἀναγκάσαντος τινα κυβεῦσαι.»

Ἐν τῷ σχολίῳ ἐρμηνεύεται οὕτω ἡ ἄνω διάταξις «Ὁ παρέχων οἶκον τοῖς βουλιμένοις κοττίσαι, ταβλοδόχος λέγεται. Εἴ τις οὖν τοῦτον τυπηθῆσιν ἢ ζημιώσιν αὐτὸν ἢ κλέψῃ τι παρ' αὐτοῦ, οὐδεμίαν ἀγωγὴν ὁ Πραιτώρ δίδωσι κατὰ τοῦ τοιούτου διὰ τὴν πρόφασιν τῆς τάβλης.

β) Τὰ ἄνω δικαιώματα τοῦ τύπτειν καὶ κλέπτειν τὸν ταβλοδόχον εἶχον ὄχι μόνον οἱ κυβεύοντες ἐν τῷ οἴκῳ του, ἀλλὰ ἄγνωστον διὰ ποῖον λόγον, καὶ πᾶς ἄλλος εἰς οὓς ἐπιτρέπεται καὶ νᾶ τὸν κλέπτωσι πρὸς τοῦτοις.

«Ἄκινδύνως οὐ μόνον οἱ κυβεύοντες, ἀλλὰ καὶ ἕκαστος ὅπουδ' ἴποτε καὶ ὀτεδ' ἴποτε τὸν ὑποδοχέα τύπτει καὶ ζημιοῖ, ἐν δὲ τῷ οἴκῳ καὶ ἐπὶ τῷ καιρῷ τοῦ κύβου μόνον ἕξεστιν ἀπ' αὐτοῦ κλέπτειν κἄν ὁ κλέψας οὐκ ἦν ἐκ τῶν κυβεύοντων. Οἶκος ἐστίν, ἐν ᾧ καταμένει» καὶ οὐχὶ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ὁ κλαπεῖς, κατὰ τὴν § 3 «Οὔτε τὴν περὶ ἀπατιγέσεως» πραγμάτων ἀγωγὴν, οὔτε τὴν περὶ ἀποκρυθέντων, οὔτε τὴν «ἀπατιτούσαν τὸ κλαπὲν ἔχει ἐπὶ τοῖς κλαπεῖσι».

Ἐν διδλ. (60 Η'. 1 § 3) ὀρίζεται περὶ τῶν μεταξὺ τῶν ταβλιζόντων συμβαινόντων καὶ ὀρίζεται «Ἐὰν ἐξ ἀλλήλων οἱ κυβεύοντες ἄρπάσωσιν ἐνέχονται τῇ περὶ βιαίως πραγμάτων ἀφαιρεθέντων ἀγωγῇ. Μόνος γὰρ ὁ ὑποδοχέας ἀνεκδίκετος μένει». (1)

γ) Περὶ τῶν ἀναγκαζόντων τινα νᾶ κυβεύσῃ ὑπάρχει ἡ ἐξῆς διάταξις τιμωροῦσα αὐστηρῶς αὐτούς.

(1) Εἰς τὰ σχόλια τὰ ἐξῆς φέρονται «τὸν ταβλοδόχον τυπηθέντα καὶ ζημιωθέντα ὅπουδ' ἴποτε καὶ ὀτεδ' ἴποτε οὐ βούλει ὁ πραιτώρ, ἐκδίκεσαι. Ἐπὶ δὲ τῆς κλοπῆς ζητοῦμεν εἰ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐν ᾧ τινὲς ἐκόττιζον εἰ καὶ μὴ παρ' ἐνός, τῶν κοττιζόντων λέγονεν ἢ κλοπὴ καὶ τότε λέγο ἐν ἀτιμώρητον εἶναι τὸ ἀμάρτημα. Σημείωσε δὲ ἀκινδύνως πᾶς ὅπουδ' ἴποτε καὶ ὀτεδ' ἴποτε τύπτει καὶ ζημιοῖ τὸν ὑποδοχέα τῶν κοττιζόντων. Κλέπτειν μέντοι ἀπ' αὐτοῦ οὐ δύναται τις εἰ μὴ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τοῦ ὑποδοχέως, ἀλλὰ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καθ' ὃν ὁ κότιτος γίνεται. Κατ' ἀλλήλων ποιήσαντες τι οἱ κυβεύοντες ὑπόκεινται ταῖς προσφόροις ἀγωγαῖς.

Περὶ τοῦ κλέπτειν ἢ ἐξῆς δίδεται ἐρμηνεῖα εἰς τὸ σχόλιον. «Ἐ ερον ἐστὶ τὸ κλέπτειν καὶ ἄλλ' τὸ ἀπλῶς ζημιοῖν ἄλλως. Ὁ μὲν γὰρ κλέπτων σκοπὸν ἔχει κερδαίνειν, ὁ δὲ ἄλλως ζημιῶν μόνον ζημίαν. Τοῖνον τὸ μὲν κλέπτειν ἀπὸ τοῦ ὑποδοχέως τῶν κλεπτῶν ἐν καιρῷ καὶ τόπῳ στενοχωρεῖται. Τὸ δὲ τύπτειν καὶ ζημιοῖν ἀπλῶς πανταχοῦ ποιεῖν ἐπιτρέπει δύναται γὰρ ὁ ταῦτα ποιῶν εἰς τὸν ὑποδοχόμενον διὰ τὸ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ζήλου ὑπονοεῖσθαι ποιεῖν καὶ μὴ κέρδους σκοπῶ.»

«Ὁ ἀναγκάζων τινα κυβεῦσαι ἢ τιμωρεῖται ἢ εἰς λιθοτομίον πέμπεται ἢ δημοσίᾳ εἰρκτῇ ἐμβάλλεται. Κατὰ τὸ σχόλιον τοῦ Ἀγιοθεοδωρίτη, διάφορος εἶναι ἡ τιμωρία τοῦ παρέχοντος τὸν οἶκον ἰου «παρ' ᾧ γίνεται ὁ κύβος» καὶ ἄλλη τοῦ ἀναγκάζοντος τινα κυβεῦειν» Πανδ. Η 5 2.

Ἡ διάταξις αὕτη ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὴν § 7 κατὰ δὲ τὸ ὑπ' αὐτὴν σχόλιον. «Ἐπειδὴ εἶπεν ὁ πραίτωρ κατὰ τοῦ βιασομένου, ὡς ἂν ἕκαστον εἴη πρᾶγμα, διασκοπέσαι χρὴ νοεῖν ἡμᾶς, ἔτι περὶ τοῦ ἀναγκάσαντος τινα κοτίσαι εἶπεν ὁ πραίτωρ ἀπειλῶν αὐτὸν τιμωρεῖσθαι, ἵνα, ἢ προστιμίσῃ αὐτόν, ἢ ἐν λατομίῳ θάλλῃ ἢ εἰς δημοσίαν φυλακὴν— Εἰσὶ γὰρ τινες καὶ οἱ ἀναγκάζοντες τινὰς κοτίξαι αὐτοῖς, ἢ ἐκ προαιμιῶν τοῦ παιγνίου εὐθέως, ἢ βουλομένους αὐτούς, τὸ λεγόμενον ἀνακόφαι ἢ ἀναστῆναι βιαζόμενοι ἐπιμεῖναι τῇ τάβλῃ· ὅπερ μάλιστα οἱ ἡττηθέντες ποιοῦσι.

«Ἦδη ἐξ ἀρχῆς ἀναγκάζει τις ἢ ἡττηθείς» κατὰ τὸ σχόλιον π.χ. τὸν Πέτρον ἀναγκάζει τις ἵνα κυβεύσωσι ἅμφω.. ἢ ἡττηθείς.

Περὶ Πέτροῦ δηλ. αὐτοθελῶς ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τὸ κυβεῦειν ἰδόντος καὶ νικήσαντος καὶ μὴ βουλομένου εἰσέτι παίζειν »

II ΠΕΡΙ ΤΑΒΑΙΖΟΝΤΩΝ ΙΕΡΩΜΕΝΩΝ

1 Ἀλλὰ τὸ πάθος τοῦτο παρέσυρε καὶ τοὺς ἱερωμένους, ἔτινες δὲν ἦσαν ἀπῆλλαγμένοι αὐτοῦ. Ἐπαιζον δὲ καὶ οὗτοι ἀδιαφοροῦντες εἰς τὰς ἀπαγορευτικὰς διατάξεις, καὶ τὰς ποινὰς, δι' ὧν ἠπειλοῦντο ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ νόμου καὶ τῶν ἀφορισμῶν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν καθάρσειν, ὡς δεικνύουσιν αἱ κατατέρω διατάξεις τῶν νόμων καὶ κανόνες τῶν ἀγίων Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων.

Παραθέταμεν τὰ ἐξῆς διαφωτιστικὰ περὶ τῆς τότε καταστάσεως. (Κώδ. 14 ν. 34 τοῦ Ἰουστ. τοῦ 534. Τῷ Ἐπιφανίῳ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς ἀγιοτάτης ταύτης πόλεως καὶ Οἰκομενικῷ Πατριάρχῃ).

Ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ ὁ Ἰουστινιανὸς προαιμαζόμενος λέγει «Σὺ ὁδρα πιστεύομεν ὡς ἡ τῶν ἱερέων καθαρότης τε καὶ εὐκοσμία καὶ πρὸς τὸν Θεὸν Χριστὸν συντονία καὶ αἱ παρ' αὐτῶν ἀναπεμπόμεναι διηγεκεῖς εὐχαὶ πολλὴν εὐμένειαν τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ καὶ αὐξήσειν παρέχονται... Εἰ γὰρ οἱ μὲν παρέχονται βίον σεμνόν τε καὶ πανταχόθεν ἀνεπίληπτον κ.λ. π. τὸν δὲ λοιπὸν ἅπαντα λαὸν νοθετοῖν, ὥστε πρὸς τὴν αὐτῶν σεμνότητα βλέποντα καὶ τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων ἀπέχεσθαι, πρόδηλον, ὡς ἐντεῦθεν αἱ τε ψυχαὶ πᾶσι βελτίους ἔσονται καὶ ραδίως ἡμῖν ἐνδοθήσεται παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Χριστοῦ ἡμῶν φιλανθρωπία προσήκουσα,

α') Ταῦτα τοίνυν ἡμῖν ἀνασκοπούμενοις προσήγγελοι παραδόξως τινὰς τῶν εὐλαβεστάτων διακόνων ἔτι, εἰ μὴ καὶ πρεσβυτέρων (τὸ γὰρ ἔτι πορρώτερα τούτου καὶ εἰπεῖν ἐρυθριώμεν, φαμὲν δὴ τὸ τῶν θεοφιλῶν ἐπισκόπων) ὡς τούτων τινὲς οὐκ αἰσχύνονται οἱ μὲν αὐτόθεν κύβων ἄπτεσθαι καὶ τὴν οὕτως ἀσχήμονα καὶ αὐτοῖς τοῖς ἰδιώταις παρ' ἡμῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπηγορευμένην θεᾶν μετιέναι, οἱ δὲ τὴν τοιαύτην παιγνίαν οὐ κατηγοροῦσιν, ἀλλ' ἢ κοινωνοῦσιν τοῖς πράττουσιν ἢ κάθηται θεαταὶ πράξεως ἀτόπου καὶ θεῶνται μενοῦν ἐπιτίμια πᾶσι τὰ πάντων ἀτοπώτατα (et spectare quidem cum omni aviditate res omnium oportunitissima) λόγων τε ἀκούουσι βλασφημῶν, οὕς ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνάγκη γίνεσθαι, μολύνουσί τε τὰς ἑαυτῶν χεῖρας, τὰς τε δράσεις, τὰς τε ἀκοάς, οὕτω κατεγνωσμένοις καὶ ἀπηγορευμένοις παιγνίοις.

Οἱ δὲ καὶ ἀπαρακαλύπτως ἢ ταῖς τῶν ἵππων ἀμίλλαις παραβάλλουν (se imiscert) ἢ καὶ προκαλοῦνται τινὰς ὑπὲρ τῆς τῶν ἵππων ἡττητῆς ἢ νίκης ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ διὰ τινων ἐτέρων οὐκ εὐσηχμόνως τὰ τοιαῦτα παίζοντας κ.λ.π.

β') Πολλάκις μὲν αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα φυλλάτεσθαι προηγορεύσαμεν ὀρῶντες δὲ τὴν περὶ τούτων γινομένην ἡμῖν προσαγγελίαν, εἰς ἀνάγκην ἤλθομεν ἐπὶ τὸν παρόντα νόμον διὰ τὴν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀφικέσθαι σπουδῆν.

γ') Καὶ θεσπίζομεν, μηδένα μῆτε διάκονον μῆτε πρεσβύτερον καὶ πολλῶ μᾶλλον ἐπίσκοπον... μηδένα τούτων τολμᾶν τοῦ λοιποῦ μετὰ τόνδε τὸν νόμον ἢ κυβεῦν τὴν κίανον τῶν κύβων παιδιάν, ἢ τοῖς τοῦτο πράττουσι κοινωνεῖν ἢ παρακαθεῖσθαι ἢ τέρπεσθαι καὶ συνδιατίθεσθαι τοῖς γινομένοις ἢ παραβάλλειν ταῖς δημόδεσι ταύταις θέαις, ἅς ἐμπροσθεν, εἰπόντες ἐφθήμεν καὶ τι τῶν ἐπ' αὐταῖς ἀπηγορευμένων ποιεῖν, ἀλλὰ πάσης πρὸς ταῦτα μετουσίαις τὸ λοιπὸν ἀπέχεσθαι. .. Τ' αὐτὸ δὲ τεῦτο θεσπίζομεν καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν, ὑποδικόνων τε καὶ ἀναγνωστῶν.

δ') Εἰ δέ τις τοῦ λοιποῦ τοιοῦτό τι πράττων φανεῖ καὶ προσαγγελεῖται. . οἱ ἐπίσκοποι καὶ μητροπολίται ἐν ταῖς ἐπαρχίαις... «ταῦτα σὺν ἀκριβείᾳ πάση κατὰ τὴν τῆς ἱερωσύνης τάξιν ζητεῖν καὶ ἀνερευνᾶν μηδὲ πάρεργον ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν, ἀλλὰ καὶ μαρτύρων ἀξιοπίστων ἀκούειν καὶ διὰ πάσης ὁδοῦ χωρεῖν, ὥστε τὸ ἀληθὲς λαβεῖν. Ὡσπερ γὰρ αὐτὸν τῶν τοιούτων εἴργομεν, οὕτω καὶ συκοφαντεῖσθαι παρὰ τινων κωλύομεν (1)

(1) Καὶ εἰ... ἀληθῶς ἔχειν ἢ μέμψις φανεῖ καὶ ἀποδειχθεῖ διάκονος ἢ πρεσβύτερος ἢ κυβεῦν ἢ κοινωνεῖν τοῖς κυβεύουσιν... ἢ καὶ ἴσως τις τῶν θεοφιλε-

2. Διὰ τῆς νεαρᾶς 123 τοῦ 548 κεφ 10 ὁ Ἰουστ. ἐπανερχόμενος ὀρίζει τὰ κατωτέρω περιληφθέντα εἰς τὰ Βασιλικὰ (3, 1, 20) περὶ ταβλιζόντων Ἐκκλησιαστικῶν προσώπων.

« Ἀπαγορεύομεν δὲ τοῖς Ὀσιωτάτοις Ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις καὶ ἀναγνώσταις καὶ παντὶ ἄλλῳ οἰωδῆποτε εὐαγούς τάγματος ἢ σχήματος καθεστῶτι ταβλιζεῖν ἢ τῶν ταῦτα παιζόντων κοινωνοὺς ἢ θεωρητὰς γίνεσθαι ἢ εἰς εἰανδῆποτε θέαν τοῦ θεωρῆσαι χάριν παραγίνεσθαι.

Εἰ δέ τις ἐξ αὐτῶν τοῦτο ἀμάρτοις, κελεύομεν τοῦτον ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς ἀπὸ πάσης εὐαγούς ὑπηρεσίας κωλύεσθαι καὶ μοναστηρίῳ ἐμβάλλεσθαι... εἰδόντων καὶ τῶν ὀσιωτάτων Ἐπισκόπων τῶν ἀφειλότων ταῦτα διεκδικῆσαι, ὡς καί, εἰ τι τοιοῦτον μαθόντες μὴ ἐκδικήσουσιν, οὗτοι λόγον τῷ Θεῷ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας ὑφέξουσιν. (1)

3. Ἐκτὸς τῶν πολιτικῶν νόμων καὶ οἱ ἄγιοι κατέρες καὶ αἱ σύνοδοι ἐνησχολήθησαν ἐπίσης, ὡς ἀναφέρονται ἐν τῷ πηδαλιῷ ἐνθα περιέχεται καὶ ἐρμηνεῖα. Οὕτω

α) Κανόνες ἀγίων Ἀποστόλων MB « Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ

στάτων ἐπισκόπων (ὅπερ οὐδὲ εἶσθαι πιστεύομεν) ὅπως τοιαύτη ἀνάσχηται θέας ἢ τοῖς κυβεύουσιν παρακαθεσθῆναι καὶ συνδιατίθεσθαι τοῦ λοιποῦ θαρρήσει, τὸν τοιοῦτον εὐθύς* (παρ' ἐκείνου ὑφ' ὃν τέτακται) « τῆς ἱερᾶς ἀφορίζεσθαι λειτουργίας ἐπιτίθεσθέ τε αὐτῷ κανονικὸν ἐπιτίμιον καὶ ὀρίζεσθαι χρόνον, οὐπερ ἐντὸς προσήκον ἐστὶν αὐτὸν νηστείαις τε καὶ ἱεσείαις χρώμενον τὸν μέγαν ἐξιλάκεσθαι Θεόν... » Ἐὰν δὲ μετὰ τὸν ἀφορισμὸν εὐρεθῆ « μὴ γνησίως τῇ μετανοίᾳ χρώμενος, περιφρονῶν τε τοῦ πράγματος, καθαρῶς ὑπὸ τοῦ ἀντικείμενου κατελιημένος τὴν ψυχὴν, τοῦτον μὲν αὐτὸς ὁ ἱερεὺς ὑφ' ὃν τελεῖ τῶν ἱερῶν ἐξωθεῖται κατὰ λόγων παντάπασιν αὐτὸν καθαίρων, ὁ δὲ οὐκ εἴτι παντελῶς ἄδειαν ἔξει πρὸς ἱερατικὴν ἐλθεῖν τάξιν » καὶ (1) ἐὰν εἴχε περιουσίαν, τὸ τῆς πόλεως ἐκείνης βουλευτήριον, καθ' ἣν ἱερᾶτο πρότερον ἢ ἐὰν δὲν εἴχε βουλευτήριον (curiam) ἢ πόλις ἔτερον βουλευτήριον τῆς ἐπαρχίας (alia curia provinciae), παραλήψεται τοῦτον, τοῦ λοιποῦ ἅμα τῇ περιουσίᾳ βουλευόντων (addictum). (2) Ἐὰν δὲν εἴχε περιουσίαν, τάξει τοῦ λοιποῦ εἶσται τῆς ἐπιχώριου τάξεως (officialis provincialis officii) ἀντὶ τοῦ πρόσθεν ἱερέως, καὶ ἐπειδὴ τὴν τοῦ Θεοῦ τάξιν ἐκλελαθεν εἶστω ταξιώτης ἐπιχώριος, ταύτην ἑαυτῷ τὴν αἰσχύνην ἀντὶ τῆς ἐμπροσθεν τιμῆς ἐπιθείς.

Τὴν ἐπίβλεψιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ἄνω ἀναθέτει εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς καθ' ἐκάστην ἐκκλησίαν ἐκδικίους καὶ οἰκονόμους, εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας εἰς τοὺς Μητροπολίτας, Ἐπισκόπους, Ἐκκλησιοδίκας καὶ οἰκονόμους καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν ἐπαρχιῶν ἐπὶ ποινῇ προστίμου δέκα πέντε λιτρῶν χρυσοῦ.

(1) Ὅρα καὶ Φωτίου Νομοκαν. τίτλ. 8 κεφ. 2 Σχολ. τίτλ. Θ. κεφ. 8 σχολ. καὶ Ματθ. Βλάσταρη σύνταγμα.

διάκονος κύβοις σχολάζων και μέθαις ἢ παυσάσθω ἢ καθαρείσθω».

Ἐρμηνεία ἐν δὲ τῇ ἐρμηνείᾳ δίδεται ἡ ἐξῆς ἐξήγησις τοῦ κανόνος. «Οἱ ἱερωμένοι πρέπει νὰ ἦναι ἔμπροσθεν εἰς ὅλους ζωντανὸν παράδειγμα και εἰκὼν κάθε εὐταξίας και ἀρετῆς και παρακλήτης πρὸς κάθε ἀγαθοεργίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ και μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦ παραστρατίζουσιν ἀπὸ τὸ καλόν, και τὴν ἀρετὴν και καταγίνονται εἰς κύβους ἦτοι (ἀζάρια) (κοντὰ εἰς αὐτὰ ἐννοῦνται και τὰ χαρτιὰ και ἄλλα παιγνίδια) ἀλλὰ και εἰς μέθαις και φαγοπότια. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει ἔτι ἄλλοις: Ἐπίσκοπος κ.λ. καταγίνεται εἰς τοιαῦτα ἄσεμνα ἔργα ἢ νὰ παύσῃ ἀπὸ αὐτὰ ἢ νὰ καθαιρεῖται ἀπὸ τὴν ἀγιοσύνην».

β) ΜΓ κανὼν — Ἰπποδιάκονος ἢ ἀναγνώστης ἢ φάλης ὁμοία ποιῶν παυσάσθω ἢ ἀφοριζέσθω, ὡσαύτως και λαϊκός.

Κατὰ τὸν ν' κανόνα τῆς ΣΤ' οἰκουμεικῆς συνόδου ὅλοι οἱ κληρικοὶ και λαϊκοὶ εἶναι ἠμποδισμένοι νὰ μὴ παίζωσι ἀζάρια ἢ χαρτιὰ ἢ ἄλλα παιγνίδια. Εἰ δὲ ἤθελον φανερωθῶν, οἱ μὲν κληρικοὶ καθαιροῦνται εἰ δὲ λαϊκοὶ ἀφορίζονται.

Ὁ Φώτιος εἰς τὸν Νομοκανόνα (τιτλ. Θ. κεφ. ΚΖ') ἐρμηνεύων τὰς σχετικὰς διατάξεις λέγει ὅτι ἡ ΛΔ' διάταξις τοῦ Δ' τιτλ. τοῦ α' βιβλ. τοῦ Κωδ. θεσπίζει. «Ὅποιος ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς παίζει τοὺς κύβους και ἄλλα τοιαῦτα ἢ συγκοινωνεῖ μὲ ἐκείνους ὅπου τὰ παίζουν ἢ κάθεται κοντὰ τοὺς και βλέπει, νὰ ἀφορίζεται ἀπὸ κάθε ἱερὰν λειτουργίαν, και νὰ χάσῃ τὸ σιτηρέσιον ὅπου πέρνει ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν ἢ τὸν κλῆρον του, ἕως οὔ νὰ μετανοήσῃ εἰς τόσον διωρισμένον καιρὸν. Ἐχέει ὁμοίως ἄδειαν ὁ Ἐπίσκοπος ἰδὼν τὴν πρόθυμον μετάνοιαν τοῦ παίζοντος κληρικοῦ νὰ ὀλιγοστεύσῃ ἀναλόγως τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου και νὰ τοῦ εἰδῇ ἄδειαν νὰ ἱεουργῇ.»

Ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν κειμένων, τῆς πληθῆος τῶν ἀπαγορευτικῶν διατάξεων και τῶν ἀπειλουμένων τιμωριῶν και ἀφορισμῶν τῶν τε πολιτικῶν νόμων και Ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, δύναται τις νὰ εἰκάσῃ πρὸς τὴν διὰ τοῦτο εἶχε ἢ πρὸς τὰ τυχερὰ παίγνια ῥοπή τῶν Ῥωμαίων και Βυζαντινῶν, ἦν δὲν ἀνέκοψαν ὡς φαίνεται οὔτε αἱ αὐστηραὶ ποιναὶ οὔτε οἱ ἀφορισμοί. Μάτην ὅθεν και σήμερον κοπιώμεθα και νεμεθετοῦμεν κατὰ τῆς χροτοπαιξίας διότι εἶναι κακὸν ἔμφυτον, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν ἄνθρωπον και οὐδεμία δύναμις ἤσθ' ἢ ἦθη μέχρι τῆς σήμερον νὰ το ἐκτριζώσῃ.

Ἀθήνησιν, Μάρτιος, 1925

ΜΙΧΑΗΛ Π. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ
Δικηγόρος